

ее последовательность (четыре этапа) от первого до последнего курсов, что обеспечивает динамичность перехода от будущего педагога-новичка до будущего педагога-мастера.

Annotation

In the article it is studied the teaching practice in a model of teacher training in Sweden. The peculiarity of the Swedish model of practical training is a systematic approach of teaching practice, its through-holding from the first to the last course, which includes four levels and provides a dynamic transition from a future teacher-beginner to a future teacher-master.

УДК 378-057.875:37.011.3-051[:001(477)(091)]196/199”

Лебединець Г. М.

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ В НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ (60-90-ті рр.)

Особистість учителя, його професійна майстерність, шляхи і форми підготовки вчительських кадрів на різних етапах розвитку суспільства були і є предметом пильної уваги вчених: істориків, філософів, соціологів, педагогів і психологів.

Одним із завдань вищих педагогічних закладів є реалізація наукової функції. Викладач вищої школи виступає як генератор нових ідей, як організатор фундаментальних і прикладних досліджень, як вихователь нових поколінь учених [7]. Вища школа як осередок має сприяти вирішенню проблем забезпечення висококваліфікованими кадрами навчальних закладів держави.

Метою статті є аналіз напрямів наукових досліджень викладачів та розкриття особливостей їх впровадження у навчально-виховний процес при підготовці вчителя.

17 квітня 1959 року Верховна Рада УРСР прийняла закон “Про зміцнення зв’язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР”, в якому було визначено завдання радянської школи. Згідно з цим Законом встановлено нову систему шкільної освіти: загальна обов’язкова восьмирічна школа. Розвиток школи вимагав подальшого розвитку педагогічної науки, наближення її до життя, а також поліпшення підготовки науково-педагогічних кадрів. В цьому велике значення мають постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР 1961–1962 рр. про добір та підготовку наукових працівників для всіх галузей народного господарства і культури, якими було передбачено: упорядкування планування і посилення темпів підготовки наукових працівників, поліпшення науково-дослідницької діяльності, підвищення вимог до захисту дисертацій, забезпечення своєчасної публікації наукових досліджень тощо.

Перебудова системи народної освіти і пошуки таких форм і методів навчання і виховання учнів та професійної підготовки кадрів, що відповідали потребам того часу, вимагали всебічного науково-педагогічного усвідомлення всіх аспектів перебудованого процесу: цільового визначення типів освіти, змісту програм, організації методів навчання і виховання, підготовки вчителя і педагогів вищої школи.

Аналіз річних звітів про роботу педагогічних інститутів дозволяє зробити висновок про інтенсивний пошук колективами вищих навчальних закладів України шляхів удосконалення організації начальновиховного процесу [2]. Цими питаннями займалися Я. І. Бурлака, О. М. Іващенко, О. П. Кондратюк, С. А. Литвинов, О. Г. Мороз, І. Й. Підласний, М. І. Шкіль та ін.

У 60–70-ті роки значна група науковців працювала над проблемою створення та удосконалення підручників і посібників для середньої школи та педагогічних навчальних закладів.

У 1965 році Міністерством освіти України було затверджено Інструкцію “Про організацію і проведення педагогічної практики студентів педагогічних інститутів” [5]. З метою усунення недоліків методичної підготовки у вищих навчальних закладах особливу увагу звертають на проходження студентами педагогічної практики. Запроваджується педагогічна практика як невід’ємна частина професійно-педагогічної підготовки. Ця проблема широко досліджена у працях Р. В. Куліша. “Пути повышения эффективности педагогической практики студентов пединститутов в общеобразовательной школе” (1978), В. П. Барабаша “З досвіду організації і проведення педагогічної практики студентів” (1980), В. З. Смаля “Досвід організації безвідривної педагогічної практики студентів” (1980), З. М. Шалика. “Роль педагогічної практики у розвитку педагогічних умінь і здібностей студентів” (1987).

Посилилася увага до таких дидактичних проблем, як методи навчання, проведення лабораторних занять, лекцій, організація повторення навчального матеріалу, організація і проведення екскурсій та ін. Це відображено в працях М. Ф. Богатова, М. М. Грищенко, В. О. Дружиніної, С. Ф. Збандуто, Я. Б. Ревніка, Д. Ф. Рудика, М. М. Миронова та ін.

В дослідницькій тематиці вагоме місце посіли питання самостійної роботи студентів. Проблемою організації самостійної роботи займалися вчені: В. А. Ужик “Педагогические основы организации самостоятельной работы студентов” (1980), К. Б. Бабенко “Педагогические основы научной организации самостоятельной работы студентов младших курсов педагогических институтов” (1982).

Вагомий внесок у висвітлення питань науково-дослідницької діяльності студентів було зроблено дисертаційним дослідженням Н. С. Амеліної “Учебно-исследовательская деятельность студентов педвуза (в процессе изучения дисциплин педагогического цикла)” (1981) та науковою статтею Г. І. Яніна “Науково-дослідна робота студентів та її роль у навчальному процесі” (1984).

Кафедри систематично працюють над удосконаленням форм і методів навчально-методичної роботи з студентами-заочниками. Окремі аспекти висвітлені у працях таких науковців: Б. А. Грицюка “Совершенствование организации заочного обучения в педагогических институтах” (1977), С. І. Жупаніна “Написання рефератів з педагогіки та психології як засіб активізації самостійної роботи студентів-заочників” (1978), В. П. Тадіяна “З досвіду оптимізації самостійної роботи студентів-заочників” (1984).

Аналіз досить широкого кола проблем наукової і науково-методичної літератури з питань формування суспільно-політичної активності студентів, філософської, економічної культури показав, що їх наукова розробка була недостатня. Але науковці І. І. Шкурко і К. Д. Вербицький у своїх дисертаційних дослідженнях “Идейно-политическое воспитание студентов в процессе внеучебной работы (на материалах педвузов УССР)” (1972) та “Формирование общественно-политической активности личности в учебно-воспитательном коллективе (в условиях высших военно-учебных заведений ПВО)” (1982) ґрунтовно висвітлили ці питання.

Проблеми ролі вивчення суспільних наук, і зокрема політичної економії як вихідного і визначального фактора формування суспільно-політичної активності студентів, розглядалися лише в загальній постановці. У комплексній експериментальній програмі “вчитель” (“Школа – педвуз – школа”) Полтавського педагогічного інституту економічне виховання розглядається як органічна складова частина професійної підготовки майбутнього вчителя. Всі заходи по економічному вихованню майбутніх вчителів в позанавчальний час викладачами кафедри політекономії були систематизовані і зведені в окремий розділ комплексного плану виховання студентів, розрахованого на весь період навчання. Ці заходи спрямовані на формування гармонійно розвиненої особистості педагога.

Розвиток ідей педагогічної майстерності відбувався в 70-80-х роках ХХ ст. Оволодіння елементами педагогічної майстерності, як невід’ємної складової професійної підготовки майбутніх учителів, було предметом висвітлення на сторінках науково-педагогічного журналу “Радянська школа” та республіканського науково-методичного збірника “Вища і середня педагогічна освіта”. Багато вчених присвячували свої публікації цій проблемі: Н. М. Тарасевич “Педагогічна діяльність та педагогічна майстерність” (1989), І. Г. Максименко “Виразність мовлення як показник мовної майстерності вчителя” (1991), Л. В. Малаканова “Диференційований підхід у формуванні основ педагогічної майстерності майбутніх вчителів” (1991).

Значне місце у планах наукової роботи на кафедрах педагогіки педвузів займала проблема комуністичного виховання. До опублікованих праць, присвячених дослідженню окремих аспектів комуністичного виховання слід віднести роботи А. Д. Бондаря “Шляхи формування студентського колективу” (1978), Г. М. Ісаєвої “Идейно-политическое воспитание студентов у процессе викладання іноземних мов” (1978).

Науковцями опрацьовувались питання морального, патріотичного, атеїстичного виховання, шляхів виховання свідомої дисципліни учнів, позакласної виховної роботи, виховання учнів у сім’ї. Особливу увагу надавали питанням естетичного виховання. Ця проблема була ключовою у багатьох дисертаційних дослідженнях: М. І. Бородін “Естетичне виховання студентів математичної спеціальності педагогічних інститутів засобами математики” (1970), В. Т. Сергєєв “Активизация интереса к эстетическому воспитанию детей у студентов педагогических вузов как важнейшее условие их профессиональной подготовки” (1979), Т. С. Левшенко “Формирование эстетической направленности личности студента педвуза в процессе подготовки к работе с младшими школьниками” (1989).

На підставі вищесказаного можна стверджувати, що у 60–90-х роках ХХ ст. вчені вищих педагогічних навчальних закладів займалися дослідженнями різних наукових напрямів з метою вдосконалення навчально-виховного процесу та приділяли велику увагу розвитку діяльнісної та особистісної складових методичної підготовки майбутніх вчителів.

Використана література:

1. Архів Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького / Наукова і навчальна робота кафедр інституту імені О. М. Горького.
2. Центральний державний архів вищих органів державної влади і органів державного управління України, ф.166, оп.2, сп. 2086, арк. 51.
3. Центральний державний архів вищих органів державної влади і органів державного управління України, ф.166, оп.15, сп.2805, арк.139.
4. Центральний державний архів вищих органів державної влади і органів державного управління України, ф.166, оп.15, сп 4218, арк.84.
5. Центральний державний архів вищих органів державної влади і органів державного управління України, ф.166, Інструкція про організацію і проведення педагогічної практики студентів стаціонарних відділів педагогічних інститутів/ Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти УРСР. – 1961. - №11. – С.8-9.
6. *Вовк Л. П.* Перспективное и поэтапное планирование научных исследований. Метод. рек. Мин. просв. СССР. – М., 1987.

7. Микитюк О. М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект) / О. М. Микитюк. – Харк. держ. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків : “ОБС”, 2001. – 256 с.

Аннотація

В данной статье рассматриваются проблемы подготовки учителя в научно-педагогической мысли. Проанализировано развитие идей подготовки педагогических кадров в исследованиях отечественных ученых второй половины XX века. Установлено их влияние на содержание и специфику подготовки отечественного учителя.

Ключевые слова: подготовка учителя, педагогические кадры, педагогические кафедры, педагогические институты, внедрение.

Annotation

This paper considers the problem of teacher training in scientific and educational thought. The development of the ideas of teacher training in research works of scientists of the second half of twentieth century is analyzed and determined their impact on content and specific training of national teacher.

Keywords: teacher training, teaching staff, teaching departments, pedagogical institutions, implementation.

УДК373.29:165.742

Максимова В. О.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ГУМАНІСТИЧНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Проблема гуманізації освіти набуває глобального характеру. Більшість європейських країн за останні роки реформували свої системи освіти у контексті ідей безперервності навчання, інформатизації, переходу на інноваційне навчання, гуманізації освітньо-виховного процесу. В Україні відповідні ідеї знайшли своє відображення у таких документах, як: Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”), Національна програма “Діти України”, у законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності”, “Концепції громадянського виховання”, “Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст.” та у Базовому компоненті дошкільної освіти.

Виходячи з пріоритетів державної політики щодо безперервності між дошкільною та початковою ланками освіти, особливої актуальності набуває проблема гуманізації усіх сфер життєдіяльності дитини, а головним завданням безперервної освіти стає допомога дитині в оволодінні наукою життя. Оскільки сучасному суспільству необхідні життєздатні, творчі люди з розвиненим почуттям відповідальності, гідності, то й пріоритетним є ціннісний, соціально-моральний розвиток особистості.

Гуманізм – одна з фундаментальних характеристик суспільного буття і свідомості, сутність якого полягає у ставленні до людини як найвищої цінності.

Аналізуючи сучасні підходи до гуманістичного виховання, зокрема дітей дошкільного віку, спостерігаємо складний процес переходу від моноідеологізму та ідейної односторонності до демократичних, а відтак – до гуманістичних засад життя суспільства, що знаходить своє відображення в педагогічній науці та практиці.

Результати досліджень Л. Артемової, Л. Божович, О. Запорожця, С. Карпової, В. Котирло, М. Лісіної, Є. Субботського, Т. Поніманської, Л. Почеревіної, Т. Фасолько, С. Якобсон засвідчили, що на етапі дошкільного дитинства моральні норми є мотивами поведінки. Тому гуманну поведінку особистості можна починати формувати у процесі ознайомлення дитини з відповідними нормами гуманності, які вимагають конкретизації у певній життєвій ситуації [17].

У дослідженнях педагогів і психологів проблема виховання гуманної поведінки представлена такими проявами, як милосердя (І. Княжева), чуйність (М. Воробйова, Т. Пономаренко), співчуття, співпереживання (Г. Кошелева, Л. Стрелкова), гуманні взаємини (Л. Артемова, А. Гончаренко, В. Котирло, В. Павленчик), турботливість (І. Дьоміна, М. Тимошенко), взаємодопомога (А. Виноградова, Л. Пеньєвська, Т. Поніманська, Т. Репіна).

Наукові підходи до виховання гуманної особистості у сучасних умовах розроблені в дослідженнях В. Білоусової, М. Боришевського, А. Вірковського, С. Гончаренка, Г. Данилової, В. Добровського, К. Дорошенко, Г. Жирської, О. Кононко, Т. Паніманської, О. Ростовцевої, О. Столяренко, Ю. Стежка, Ю. Танюхіна, Т. Шангірей та інших.

Дошкільний вік – це особлива віха людського розвитку. У цей період дитина вразлива, соціально не адаптована, знаходиться в стадії емоційного і духовно - морального становлення. Водночас превалюючі в українському суспільстві антигуманні зразки поведінки чинять негативний вплив на становлення особистості старшого дошкільника у підготовці до навчання в школі.

На думку І. Бега, Л. Коваль, О. Кононко, О. Сухомлинської, сучасна ситуація характеризується тим,